

WYNIKI ANKIETY EWALUACYJNEJ, ANALIZA, WNIOSKI I REKOMENDACJE

Program Lubuskiego Kuratora Oświaty

*„Wspomaganie dyrektorów szkół podstawowych w zakresie sprawowania nadzoru pedagogicznego nad procesem kształcenia w szkole podstawowej”
w roku szkolnym 2019/20*

W badaniu przeprowadzonym w terminie od 2 do 9 października 2020 r. wzięło udział 236 szkół, spośród 315 szkół, które realizowały program w roku szkolnym 2019/2020, co stanowi 75% szkół zgłoszonych do programu. Ankieta badawcza składała się z 12 pytań, w tym 9 pytań zamkniętych i 3 pytań otwartych.

Wyniki ankiety

Liczba szkół/dyrektorów biorących udział w ankiecie: 236			
ZAGADNIENIA ANKIETOWE		WYNIKI	
		TAK	NIE
1.	Czy czasowe ograniczenie funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 spowodowało w szkole: a) przerwanie i zawieszenie realizacji działań programowych ukierunkowanych na wspomaganie uczniów, b) modyfikację zaplanowanych działań i ich realizację w systemie zdalnym, c) ograniczenie działań do indywidualnych lub grupowych konsultacji dla uczniów klas VIII, d) brak działań wspierających przygotowania uczniów do egzaminu zewnętrznego.	a) 2 b) 179 c) 50 d) 5	
2.	Czy działania realizowane w szkole w roku szkolnym 2019/2020 w ramach Programu LKO dla szkół podstawowych zostały poddane ewaluacji? ☐ tak ☐ nie	211	25
3.	Proszę wskazać jedno działanie z dowolnego obszaru (realizowanego Programu LKO), które w ocenie szkoły okazało się najbardziej efektywne w kontekście podniesienia lub utrzymania dobrego wyniku uczniów na egzaminie ósmoklasisty:	Analiza jakościowa- opis wyników.	
4.	Proszę wskazać maksymalnie trzy główne przyczyny uzyskania przez uczniów niskiego wyniku na egzaminie ósmoklasisty w roku 2020 (w szkołach ogólnodostępnych stanin 1-3 lub niższy w porównaniu z rokiem ubiegłym)	Analiza jakościowa- opis wyników.	

5.	Czy wnioski oraz rekomendacje z ewaluacji działań realizowanych w szkole w ramach programu LKO (zgodnie z planem działań szkoły na rok szk. 2019/2020) zostały uwzględnione w planie działań na rok szkolny 2020/2021:		
a)	tak	202	
b)	nie, gdyż nie sformułowano wniosków i rekomendacji		3
c)	nie, gdyż nie przeprowadzono ewaluacji		15
d)	nie, gdyż szkoła nie opracowała planu działań na rok szkolny 2020/2021		15
6.	Czy w ocenie dyrektora i nauczycieli wyniki uzyskane przez uczniów szkoły na egzaminie ósmoklasisty w roku 2020, są: (proszę wybrać jedną odpowiedź)		
a)	bardzo dobre,	26	
b)	zadowalające,	75	
c)	słabe,	70	
d)	trudno podać jedną ocenę, gdyż średnie wyniki uzyskane przez uczniów szkoły z poszczególnych egzaminów znacznie różnią się.	60	
7.	Czy nauczyciele poszczególnych przedmiotów dokonali analizy jakościowej wyników egzaminu w odniesieniu do poszczególnych zadań egzaminacyjnych:		
a)	nie	4	
b)	tak	220	
c)	niektórzy	9	
d)	nie wiem	0	
8.	Czy na podstawie dokonanych analiz sformułowano: ○ tak ○ nie	TAK	NIE
a)	wnioski: ○ tak ○ nie	228	5
b)	wynikające z wniosków rekomendacje do pracy w bieżącym roku szkolnym: ○ tak ○ nie	221	7
9.	Czy rekomendacje i wnioski z analizy wyników egzaminów oraz innych analiz zostały uwzględnione w planie działań szkoły na rok szkolny 2020/2021 ○ tak ○ nie	225	7

10.	Czy szkoła dokonała porównywania wyników uczniów z egzaminu ósmoklasisty z ich ocenami końcowymi z danego przedmiotu? ○ tak ○ nie	203	30
11.	Czy w Pani/Pana ocenie udział szkoły w programie wspomaga pracę dyrektora lub wspiera go w: ○ tak ○ nie	TAK	NIE
a)	mobilizowaniu nauczycieli do zewnętrznego doskonalenia zawodowego: ○ tak ○ nie	195	39
b)	mobilizowaniu nauczycieli do pracy zespołowej oraz wewnątrzszkolnego doskonalenia zawodowego: ○ tak ○ nie	210	23
c)	mobilizowaniu nauczycieli do aktywności oraz świadomego planowania i realizowania działań doskonalących proces edukacyjny: ○ tak ○ nie	216	15
d)	planowaniu i organizowaniu pracy szkoły zgodnie z obowiązującym prawem, w trosce o efekty kształcenia uczniów mierzone wynikami egzaminu zewnętrznego ○ tak ○ nie	219	14
e)	wykonywaniu zadań z zakresu wewnętrznego nadzoru pedagogicznego sprawowanego w celu podnoszenia jakości i efektywności procesu edukacyjnego: ○ tak ○ nie	225	8
f)	systemowym planowaniu i realizowaniu działań ukierunkowanych na określony cel ○ tak ○ nie	221	12
g)	mobilizowaniu siebie i wicedyrektorów do doskonalenia zawodowego i rozwijania kompetencji w obszarze zarządzania i doskonalenia procesu edukacyjnego w szkole; ○ tak ○ nie	205	28
12.	Oczekiwania dyrektora w zakresie wspomaganie realizowanego w ramach programu:	Analiza jakościowa- opis wyników.	

Analiza ilościowa i jakościowa

1. Czasowe ograniczenie funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 w badanych szkołach spowodowało:

- a) dla 76% – konieczność modyfikacji zaplanowanych działań i ich realizację w systemie zdalnym;
- b) dla 21 % – ograniczenie działań do indywidualnych lub grupowych konsultacji dla uczniów klas VIII;
- c) dla 2 % – brak działań wspierających przygotowania uczniów do egzaminu zewnętrznego;

d) tylko 2 szkoły przerwały i zawiesiły realizację działań programowych ukierunkowanych na wspomaganie uczniów.

2. 89% szkół przeprowadziło ewaluację działań podejmowanych w ramach Programu LKO dla szkół podstawowych, ale blisko 11% nie zakończyło programu LKO ewaluacją.

3. Obszary i działania najbardziej efektywne w kontekście podniesienia lub utrzymania dobrego wyniku uczniów na egzaminie ósmoklasisty wskazane przez dyrektorów, to:

1) *Doskonalenie procesu edukacyjnego* - **55 wskazań**. Działania: rozwiązywanie zadań typu egzaminacyjnego; korelacja międzyprzedmiotowa; stosowanie gier dydaktycznych; realizacja programu z języka polskiego „Władcy słów”; konstruowanie prac klasowych i sprawdzianów z uwzględnieniem typów zadań egzaminacyjnych; dostosowanie form i metod pracy do wniosków wynikających z przeprowadzonych diagnoz; zastosowaniem metod aktywizujących i motywujących uczniów do uczenia się i samorozwoju; rozwiązania innowacyjne, ich obserwacja i ewaluacja; realizacja podstawy programowej z zastosowaniem form i metod pracy sprzyjającej uczeniu się – „AktywnaTablica”, „Cyfrowa Szkoła”; drama; odwrócone lekcje; stosowanie różnych aktywnych metod na wszystkich przedmiotach; wdrożenie rekomendacji wynikających z diagnoz; stymulowanie rozwoju uczniów; kształtowanie u uczniów umiejętności uczenia się; systematyczne powtarzanie i utrwalanie wiadomości oraz doskonalenie umiejętności określonych w podstawie programowej; stosowanie zasad oceniania motywujących uczniów do nauki; rzetelna informacja zwrotna o postępach ucznia.

2) *Indywidualizacja procesu edukacyjnego* - **41 wskazania**. Działania: personalizacja zadań - dla uczniów zgodnie z ich potrzebami i możliwościami; w czasie nauczania zdalnego indywidualne spotkania z uczniami MS Teams; konsultacje indywidualne w szkole; analiza i doskonalenie form i metod pracy z uczniem zdolnym; udzielanie pomocy w szkole uczniom potrzebującym wsparcia, przewyżnianie trudności wynikających z ich sytuacji społecznej; dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb ucznia; uwzględnianie indywidualnych potrzeb uczniów podczas pracy lekcyjnej.

3) *Współpraca zespołowa nauczycieli* – **32 wskazania**. Działania: dzielenie się wiedzą i doświadczeniem; przepływ informacji o uczniach; korelacja międzyprzedmiotowa; zintegrowanie działań na rzecz właściwej realizacji podstawy programowej oraz optymalnego przygotowania uczniów do egzaminu; lekcje otwarte; korelowanie treści, zadań, powtórzeń w obrębie kilku przedmiotów podczas zdalnego nauczania; spotkania w ramach zespołów przedmiotowych celem wymiany informacji o uczniu oraz dzielenia się wiedzą i doświadczeniem.

4) *Diagnoza potrzeb szkoły* – **26 wskazań**. Działania: prowadzenie diagnozy „na wejściu”, diagnozy śródrocznej w zakresie przedmiotów egzaminacyjnych; diagnoza potrzeb nauczyciela; diagnoza indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia; wykorzystanie wyników diagnozy do indywidualizacji procesu edukacyjnego, do planowania pracy nauczyciela,

do stosowania odpowiednich form i metod pracy, do organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej i zajęć rozwijających talenty i uzdolnienia.

4) *Inny obszar*: Organizacja dodatkowych zajęć przygotowujących do egzaminu: - **30 wskazań**.
Działania: prowadzenie zajęć wspierających dla uczniów klasy VIII z j. polskiego, matematyki i j. angielskiego; dodatkowe zajęcia jako trening zadań egzaminacyjnych; dodatkowe zajęcia, jako powtarzanie i utrwalanie treści podstawy programowej.

4. W ocenie dyrektorów powodem niskich wyników uczniów na egzaminie zewnętrznym w roku szkolnym 2019/2020 była:

a) niska motywacja uczniów do nauki lub jej brak - **60 wskazań**;

b) trudności uczniów i nauczycieli w optymalizacji zajęć przedmiotowych w trakcie nauki zdalnej, przerwa w nauczaniu stacjonarnym i ograniczenia związane z edukacją w trybie zdalnym, w tym: ograniczony dostęp uczniów do TIK - **48 wskazań**.

c) deficyty rozwojowe uczniów lub ich niski potencjał edukacyjny i trudności w realizacji indywidualnych potrzeb uczniów podczas pracy zdalnej (duża liczba uczniów zdających egzamin z orzeczeniami i opiniami poradni psychologiczno-pedagogicznych, tzw. „słaba klasa”, tzw. „słaby rocznik”, uczniowie drugorocznicy jako zdający, uczniowie z trudnościami w nauce, uczniowie powracający z zagranicy, cudzoziemcy w zespole zdających) - **30 wskazań**;

d) uwarunkowania środowiskowe, w tym brak wsparcia rodziców w działaniach szkoły - **24 wskazania**;

e) niska frekwencja uczniów podczas pracy zdalnej i konsultacji indywidualnych - **20 wskazań**;

f) niedostateczne przygotowanie nauczycieli do zdalnego nauczania - **16 wskazań**;

g) absencja nauczycieli - **8 wskazań**.

5. 86% dyrektorów deklaruje, że wnioski oraz rekomendacje z ewaluacji działań realizowanych w szkole w ramach programu LKO, (zgodnie z planem działań szkoły na rok szkolny 2019/2020) zostały uwzględnione w planie działań na rok szkolny 2020/2021.

6. W ocenie 32% respondentów wyniki uzyskane przez szkołę na egzaminie ósmoklasisty w roku 2020 są zadawalające. 30% ocenia, jako słabe, w opinii 26% badanych trudno podać jedną ocenę, gdyż średnie wyniki uzyskane przez uczniów szkoły z poszczególnych egzaminów znacznie się różnią. Tylko 11% dyrektorów ocenia wyniki egzaminu jako bardzo dobre.

7. 94% dyrektorów deklaruje, że nauczyciele poszczególnych przedmiotów egzaminacyjnych dokonali analizy jakościowej wyników egzaminu, w 4% szkół analizy takie przeprowadzili niektórzy nauczyciele. W 2% szkół nauczyciele przedmiotów egzaminacyjnych nie dokonali analiz wyników egzaminacyjnych uczniów.

8. 98% szkół analizy wyników egzaminacyjnych wykorzystało do sformułowania wniosków będących dla 97% szkół podstawą rekomendacji do pracy w bieżącym roku szkolnym.

9. Rekomendacje i wnioski z analizy wyników egzaminów oraz innych analiz zostały uwzględnione w planie działań szkoły na rok szkolny 2020/2021 prawie we wszystkich szkołach (97%).

10. 87% szkół dokonało porównywania wyników uczniów z egzaminu ósmoklasisty z ich ocenami końcowymi z danego przedmiotu.

11. W ocenie zdecydowanej większości respondentów udział szkoły w programie:
a) wspomaga lub wspiera dyrektora w mobilizowaniu nauczycieli do aktywności oraz świadomego planowania i realizowania działań doskonalących proces edukacyjny (**94%**);

b) wspomaga w planowaniu i organizowaniu pracy szkoły zgodnie z obowiązującym prawem, w trosce o efekty kształcenia uczniów mierzone wynikami egzaminu zewnętrznego (**94%**);

c) dla 90% dyrektorów udział szkoły w programie wspomaga lub wspiera ich w mobilizowaniu nauczycieli do pracy zespołowej oraz wewnątrzszkolnego doskonalenia zawodowego;

d) w opinii 83% dyrektorów udział w programie wpływa mobilizująco na zewnętrzne doskonalenie zawodowe nauczycieli;

e) 88 % dyrektorów wskazuje, że Program LKO mobilizuje ich samych i wicedyrektorów do doskonalenia zawodowego i rozwijania kompetencji w obszarze zarządzania i doskonalenia procesu edukacyjnego w szkole;

f) 95% dyrektorów ocenia, że udział szkoły w programie LKO sprzyja systemowemu planowaniu i realizowaniu działań ukierunkowanych na określony cel.

12. Na pytanie dotyczące oczekiwań dyrektorów w zakresie wspomagania w realizowaniu programu LKO odpowiedziało 163 respondentów, spośród których 32 nie ma żadnych oczekiwań, a 22 wskazuje na kontynuację programu “Wspomaganie dyrektorów szkół podstawowych w zakresie sprawowania nadzoru pedagogicznego nad procesem kształcenia w szkole podstawowej”, jako formy optymalnej i zaspokajającej potrzeby szkół. Pozostali dyrektorzy, którzy się wypowiedzieli w ramach realizowanego Programu LKO oczekują:

a) upowszechniania dobrych praktyk i działań w zakresie podnoszenia efektywności kształcenia: spotkania/konferencje z możliwościami wymiany doświadczeń; powstanie zbioru dobrych praktyk; założenie strony internetowej na temat dobrych praktyk; spotkania dla dyrektorów celem dzielenia się dobrymi praktykami; organizowanie szkoleń dla dyrektorów o charakterze warsztatowym; prezentacja przykładów dobrych praktyk - **30 respondentów**;

- b) wsparcia ze strony ośrodków doskonalenia nauczycieli, metodyków, w tym szkoleń/kursów, spotkań ujętych w ofercie ośrodków doskonalenia zawodowego nauczycieli wpisujących się w założenia i obszary realizowanego programu LKO - **24 respondentów**;
- c) oferty szkoleniowej dla nauczycieli w zakresie doskonalenia umiejętności analizowania egzaminów oraz umiejętności formułowania wniosków z analizy wyników egzaminu i wykorzystania ich do dalszej pracy - **11 respondentów**;
- d) organizowania warsztatów, szkoleń, webinarów, ułatwiających i usprawniających proces edukacyjny podczas pracy zdalnej, rozwój kompetencji cyfrowych nauczyciela wsparcie w organizacji procesu dydaktycznego w sytuacji pandemii, kompetencje w zakresie metod i technik kształcenia na odległość – **17 respondentów**;
- e) organizowania przez Lubuskiego Kuratora Oświaty szkoleń/konferencji dla dyrektorów w ramach programu LKO, w tym poświęconych nadzorowi pedagogicznemu dyrektora, na wzór roku 2019/20 - **14 respondentów**;
- f) współpracy z wizytatorem opiekującym się szkołą i możliwość kontaktu z KO w razie potrzeby– **3 respondentów**;
- g) spotkań w formie warsztatów dla nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych przynajmniej 2 razy w roku szkolnym – **2 respondentów**;
- h) organizacji konferencji wskazujących konkretne działania, które spowodowałyby wzrost aktywności i motywacji uczniów do osiągania wyższych wyników, zarówno bieżących, jaki i na egzaminie ósmoklasisty, wsparcie ukierunkowane na podnoszenie efektów kształcenia - **5 respondentów**.
- i) zrozumienia przez władze oświatowe bieżącej sytuacji organizacyjnej i prawnej placówki w kontekście pracy szkoły w rygorze sanitarnym oraz ustaleniu głównych priorytetów pracy szkoły w bieżącej sytuacji sanitarnej – **1 respondent**.

Wnioski:

1. Zdecydowana większość szkół podstawowych, po wprowadzeniu w roku szkolnym 2019/2020 czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, nadal realizowała działania zaplanowane w ramach programu LKO modyfikując je w związku z pracą zdalną, a następnie poddając ewaluacji z uwzględnieniem wyników egzaminu ósmoklasisty zakończonej wnioskami i rekomendacjami do pracy w bieżącym roku szkolnym – co świadczy o właściwej i świadomej pracy szkół w ramach programu LKO.
2. Należy uznać, że ocena wyników egzaminu ósmoklasisty uzyskanych przez uczniów szkoły (11% respondentów ocenia wyniki uzyskane przez szkołę na egzaminie ósmoklasisty w roku 2020 jako bardzo dobre; ok. 30 % dyrektorów ocenia wyniki, jako słabe i tyłu samo, jako zadawalające, 26 % ma problem z oceną ze względu na zróżnicowane wyniki) jest adekwatna do ogólnych wyników w województwie lubuskim, co pozwala sądzić, że szkoły właściwie wykorzystują wnioski i rekomendacje z realizacji programu w roku 2019/2020 do zaplanowania działań na rok szkolny 2020/2021.

3. Umiejętność prowadzenie przez nauczycieli poszczególnych przedmiotów egzaminacyjnych analizy jakościowej wyników egzaminu oraz wyciągania wniosków i ich wykorzystywania w pracy z kolejną grupą uczniów - ma kluczowe znaczenie w pracy na rzecz poprawy efektów kształcenia mierzonych wynikami egzaminu zewnętrznego, dlatego powszechność podejmowania tych działań w szkołach jest zjawiskiem pozytywnym i pożądanym pod warunkiem, że będą one prowadzone właściwie z uwzględnieniem potrzeb i możliwości uczniów obecnych klas VIII.
4. Zdecydowana większość dyrektorów szkół podstawowych województwa lubuskiego twierdzi, iż realizacja programu LKO pomaga im w zarządzaniu szkołą, prowadzeniu wewnętrznego nadzoru pedagogicznego, planowaniu i realizowaniu celowych działań, w tym doskonalenia zawodowego nauczycieli, co wskazuje, że program Lubuskiego Kuratora Oświaty dla szkół podstawowych spełnia swoją funkcję wspomagającą.
5. W ocenie większości dyrektorów, najbardziej efektywne działania w kontekście wyników egzaminu, podejmowane w ramach programu LKO, dotyczyły obszarów bezpośrednio związanych z pracą nauczycieli (*Doskonalenie procesu edukacyjnego, Indywidualizacja procesu edukacyjnego, Współpraca zespołowa nauczycieli, Diagnoza potrzeb szkoły*), brak wskazania obszaru: *Nadzór wewnętrzny dyrektora szkoły* dowodzi konieczności doskonalenia przez dyrektorów umiejętności celowego planowania zadań w tym obszarze, formułowania wniosków z wewnętrznego nadzoru pedagogicznego i ich wykorzystywania na rzecz podnoszenia efektów kształcenia w szkole.
6. Upatrywanie przez stosunkowo dużą liczbę szkół sukcesu egzaminacyjnego w organizacji dla uczniów klas VIII zajęć dodatkowych utrwalających podstawę programową oraz służących, jako trening sprawności i umiejętności w zakresie rozwiązywania zadań typu egzaminacyjnego, może w tych szkołach zagrażać potrzebie doskonalenia procesu edukacyjnego realizowanego na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych, które w szczególności winne przygotowywać ucznia do egzaminu zewnętrznego.
7. Nie wszystkie szkoły prowadzą analizę porównawczą oceniania wewnątrzszkolnego sumującego z wynikiem uczniów na egzaminie zewnętrznym, przez co nie mają wiedzy na temat kompatybilności oceniania wewnątrzszkolnego z ocenianiem prac egzaminacyjnych, co w efekcie może niekorzystnie przekładać się na wynik egzaminacyjny ich uczniów.
8. Przyczyny słabych wyników uzyskanych przez uczniów na egzaminie ósmoklasisty, jak wynika z opinii respondentów w ok. 57 % są związane są z pracą dydaktyczno-wychowawczą szkół (niska motywacja uczniów, niska frekwencja, uczniowie z trudnościami, współpraca z rodzicami), w 23 % - z kompetencjami nauczycieli, w 20 % - z trudnościami organizacyjnymi w okresie nauczania zdalnego. Wynika z powyższego, że każda szkoła podejmując odpowiednie działania w poszczególnych obszarach pracy szkoły jest w stanie uzyskać lepsze efekty kształcenia.

Rekomendacje:

- Należy kontynuować realizację programu LKO, gdyż jest on czynnikiem wspierającym szkoły w planowaniu i porządkowaniu działań na rzecz wzmacniania efektywności kształcenia w trosce o efekty edukacyjne uczniów mierzone wynikami egzaminu zewnętrznego, przy czym szkoły osiągające dobre i bardzo dobre wyniki egzaminu ósmoklasisty mogą realizować program bez wglądu zewnętrznego nadzoru pedagogicznego w ich plany działań.
- Z uwagi na duże prawdopodobieństwo przedłużania się uwarunkowań związanych z sytuacją epidemiczną w kraju szkoły planując działania w ramach programu LKO powinny uwzględniać ich realizację w warunkach pracy zdalnej.
- Należy doskonalić organizację procesu edukacyjnego oraz umiejętności nauczycieli w zakresie metod i technik kształcenia na odległość celem optymalizacji efektywności edukacji zdalnej, wykorzystując takie sposoby, jak: korzystanie z oferty placówek doskonalenia nauczycieli, wzajemne dzielenie się wiedzą i umiejętnościami w szkole i pomiędzy szkołami w gminie, korzystanie z materiałów dostępnych na portalach internetowych, inne.
- Celem wzmocnienia efektywności kształcenia i poprawy wyników egzaminacyjnych uczniów zasadne jest podjęcie działań na rzecz wzmocnienia funkcji motywacyjnej oceny szkolonej oraz wdrożenie pracy wychowawczej skutkującej wzrostem aspiracji edukacyjnych uczniów i motywacji do nauki.
- Analiza porównawcza oceniania wewnątrzszkolnego sumującego z wynikiem uczniów na egzaminie zewnętrznym, może wskazać szkole przyczyny uzyskiwania przez uczniów niezadawalających wyników na egzaminie zewnętrznym.
- Należy tworzyć warunki do upowszechniania w różnych formach dobrych praktyk szkolnych w zakresie efektywności kształcenia skutkujących wzrostem wyników egzaminacyjnych uczniów.
- Oferta ośrodków doskonalenia zawodowego nauczycieli powinna uwzględniać tematykę spójną z obszarami Programu LKO, w tym:
 - a) kształtowanie kompetencji nauczycieli w zakresie umiejętności analizowania wyników egzaminacyjnych, wnioskowania i wykorzystywania wniosków w planowaniu i realizowaniu procesu edukacyjnego w kolejnym roku szkolnym;
 - b) kształtowanie kompetencji nauczycieli w zakresie organizacji procesu edukacyjnego z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów – indywidualizacja procesu edukacyjnego;
 - c) formy doskonalenia zawodowego na rzecz nabycia kompetencji w zakresie wspierania uczniów i motywowania ich do nauki, z uwzględnieniem motywującej funkcji oceniania wewnątrzszkolnego.